

تحلیل نقش جهاد تبیین در تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران

محسن نصر اصفهانی^۱ نادیا آقارضایی طرخورانی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۱۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۱۷

چکیده:

انقلاب اسلامی ایران با محوریت دین در قرن بیستم با شکل و محتوای متفاوتی نسبت به سایر انقلاب‌های جهانی به وقوع پیوست و شاخص‌های گوناگونی از قدرت نرم با وقوع انقلاب اسلامی ایجاد شد که منشا تحولات اساسی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی شد. در طی سال‌های اخیر، مقوله جهاد تبیین به عنوان یک عنصر نوظهور همانند سایر عناصر، نقش موثری در تولید و تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی داشته است. مقاله حاضر با هدف تحلیل نقش جهاد تبیین در تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی درصدد است تا نقش و جایگاه جهاد تبیین را شناسایی و ابعاد و زوایای آن را مشخص کند. براین اساس با روش توصیفی - تحلیلی به نقش و جایگاه جهاد تبیین در قدرت نرم انقلاب اسلامی پرداخته می‌شود. سؤال اصلی بدین صورت است که جهاد تبیین چه نقشی در تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی دارد؟ یافته‌های پژوهش نشان داد که جهاد تبیین با تقویت گفتمان سیاسی اسلام، تفوق وفاق ملی، تقویت عدالت خواهی، تعالی گفتمان اسلام سیاسی و جذاب سازی فرهنگ اسلامی، نقش موثری در قدرت نرم انقلاب اسلامی دارد. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که جهاد تبیین به عنوان یک مولفه کلیدی و بی‌نظیر، نقشی اساسی در تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی دارد.

واژگان اصلی: انقلاب اسلامی، جهاد تبیین، قدرت نرم، جمهوری اسلامی ایران.

انقلاب اسلامی ایران از مهم‌ترین انقلاب‌ها در نیمه دوم قرن بیستم به حساب می‌آید و نقش موثری در دگرگونی مفاهیم اجتماعی و سیاسی بر مبنای آموزه‌های دینی داشته است. مقوله قدرت نرم، امروزه در تمامی عرصه‌های روابط بین‌الملل به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌ها در روابط بین دولت‌ها از اهمیت اساسی برخوردار است. انقلاب اسلامی ایران لریزه مهیبی در محافل بین‌الملل جهت تغییرات بنیادین ایجاد کرد که با تولید مفاهیم قدرت نرم در درون مایه انقلاب اسلامی از جمله: گرایش امت اسلامی به معنویت و دوری از ارزش‌های منحنط، تقویت روحیه هم‌گرایی و وحدت طلبی، ترویج عدالت طلبی و مساوات، ایجاد وفاق ملی در ایران اسلامی و سایر دولت‌های مسلمان، تعالی‌گفتمان اسلام سیاسی و احیای ارزش‌های تشیع را در بر می‌گیرد. انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از ابزارهای فرهنگی، هویتی و سیاسی خود درصدد است تا قدرت و موقعیت گذشته ملت‌ها را به آن‌ها برگرداند و حقانیت ایدئولوژیکی مبانی اسلامی را با استفاده از مولفه قدرت نرم به دامان ارزش‌های اسلامی بازگرداند. جهاد تبیین، یکی از موضوعاتی است که مقام معظم رهبری در طی سال‌های اخیر در سخنرانی‌ها و بیانات خود موکداً به آن اشاره کردند و به تفصیل و تفسیر آن پرداختند. با توجه به ذکر مولفه‌های قدرت نرم انقلاب اسلامی در سطوح مختلف (ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی) به نقش و جایگاه جهاد تبیین به عنوان یک متغیر نوظهور در قدرت نرم انقلاب اسلامی پرداخته خواهد شد. همان‌طوری که معنویت‌گرایی، ایثار، شهادت طلبی، اخلاق‌مداری، عدالت طلبی معنای خاصی از قدرت نرم را به جهان معاصر معرفی می‌کنند، جهاد تبیین هم بستر و زمینه مناسبی را برای تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران فراهم آورده است و به قدرت نرم انقلاب اسلامی در سطح منطقه و جهان عمق استراتژیک بخشیده است. جهاد تبیین را می‌توان از جنس نرم افزاری قلمداد کرد و انقلاب اسلامی در عینیت بخشی به جایگاه جهاد تبیین در درون خود پتانسیل بالقوه‌ای را پرورش می‌دهد. اما مسئله‌ای که در این بین ذهن هر محقق را به خود مشغول ساخته است، این است که در دنیایی که رقابت ایدئولوژیک قدرت‌های بزرگ منطقه‌ای و جهانی، برای کسب و حفظ قدرت خود، بر قدرت هوشمند تأکید دارند و از ابزارهای سخت افزار مدرن و پرهزینه و نرم افزاری فرهنگی - انسانی سریع‌الانتقال به‌طور هم‌زمان استفاده می‌کنند، جهاد

تیین چه جایگاهی در تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی دارد و چگونه می‌تواند به قدرت نرم انقلاب اسلامی کمک کند. نویسندگان مقاله با فرض این که جهاد تبیین به عنوان یک مقوله روشنگر و تفسیرساز که سرشار از آموزه‌های دینی و تربیتی است، درصدد هستند به تبیین این آموزه‌ها به مثابه قدرت نرم انقلاب اسلامی بپردازند. فلذا، برای تبیین این فرضیه از روش توصیفی - تحلیلی استفاده کرده و ضمن توصیف آموزه‌های دینی - فرهنگی جهاد تبیین به عنوان قدرت نرم، به تحلیل رابطه این آموزه‌ها با قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران می‌پردازد.

پیشینه پژوهش

باتوجه به بررسی‌های صورت گرفته در زمینه منابع و پژوهش‌های کتابخانه‌ای و سایر نوشته‌های معتبر علمی در ارتباط با موضوع جهاد تبیین، تاکنون ابعاد و زوایای موضوعی آن در ارتباط با سایر متغیرها به رشته پژوهش و نگارش درنیامده است، اما پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه قدرت نرم به رغم مطالب گسترده و پراکنده در منابع و بعضی از تحقیقات جدید پژوهش‌های محدودی به انجام رسیده که اهم نتایج آن‌ها به‌طور مختصر اشاره می‌شود.

رهبر و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای تحت عنوان «قدرت نرم انقلاب اسلامی و بیداری اسلامی» بیان داشتند که؛ قدرت نرم یکی از مولفه‌های مهم و اثرگذار در سیاست خارجی دولت‌ها به شمار می‌آید. انقلاب اسلامی ایران را می‌توان تجلی قدرت نرم به معنای توانایی نفوذ و اعمال نظر در میان دیگر دولت‌ها، بدون تهدید یا پرداخت کردن هزینه محسوس به شمار آورد. قدرت نرم انقلاب اسلامی علاوه بر تاثیر گذاری بر مولفه‌های معنوی و سیاسی و سایر مولفه‌های هم افزایی و هم‌گرایی، توانایی و پتانسیل دفاع از منافع سایر کشورهای مسلمان را در ورای مرزهای ملی دارد. در بیداری اخیر کشورهای مسلمان، نقش و جایگاه قدرت نرم انقلاب اسلامی را می‌توان به صورت واقعی مشاهده کرد و از این حیث انقلاب اسلامی تاثیر پر رنگی بر سایر ملت‌های مسلمان در منطقه و آن سوی منطقه گذاشته است.

ابوالفتحی و پیرمحمدی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «تاثیر مولفه‌های قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران بر گسترش بیداری اسلامی خاورمیانه» بیان کردند که؛ قدرت نرم به عنوان یکی از شاخص‌های قدرت انقلاب اسلامی ایران از بعد نظری و عملی تاثیرات قابل توجهی را بر تحولات سیاسی منطقه‌ای و بین‌المللی برجای گذاشته است. ظهور و فعال شدن حرکت‌ها و جنبش‌های اصول‌گرای، شکل‌گیری و تکوین نهضت‌های آزادی‌بخش، گسترش و استمرار

تحولات بیداری اسلامی در خاورمیانه و شمال آفریقا، از جمله نشانه‌های تاثیرگذاری قدرت نرم انقلاب اسلامی بر سایر جنبش‌ها و جنبش‌های آزادی‌خواهانه است.

آهنگران و همکاران (۱۳۹۷) در کتابی تحت عنوان «انقلاب چهل ساله» ذکر کردند که؛ استقلال و خودباوری فرهنگی، هویت‌یابی اسلامی - ایرانی، گسترش فرهنگ عاشورا، مبارزه با مظاهر فساد، تحول در محتوای کتب و متون درسی و نشر کتب، تحول در محتوای مجلات ارتقاء بینش و آگاهی‌های عمومی و اجتماعی در سطح جامعه و صدا و سیما از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی در حوزه قدرت نرم به شمار می‌روند. انقلاب اسلامی یک انقلاب فرهنگی است و دگرگونی سیاسی و اجتماعی، زمینه‌ساز انقلاب فرهنگی محسوب می‌شوند.

باتوجه به ذکر منابع متعدد در حوزه قدرت نرم و نپرداختن به سایر متغیرهای موضوعی مرتبط با آن در زمینه انقلاب اسلامی، به ویژه پرداختن به نقش گفتمان جهاد تبیین در تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی در مقاله حاضر شکاف تحقیقاتی شکل گرفته در این زمینه را تا حدودی مرتفع خواهد کرد.

چارچوب مفهومی پژوهش

قدرت نرم

قدرت از کلیدی‌ترین مفاهیم و اصطلاحاتی است که در حوزه مسائل دینی و اجتماعی به کار گرفته شده و مورد بحث و تحقیق قرار گرفته است. هر جامعه‌ای متشکل از مجموعه‌ای از انسان‌ها است که برای رسیدن به اهداف خویش پیوسته در تعامل و ارتباط است، تعاملی که باتوجه به امکانات، شرایط و توانایی‌های افراد بشر، کنش و واکنش‌های متفاوتی به دنبال داشته و امکان تعارض و تضاد منافع را افزایش می‌دهد. در این راستا جامعه برای ممانعت از تعارض و ستیز اعضای خود چاره‌اندیشی کرده و راهبردهایی را به کار خواهد گرفت تا بتواند مسیر تعامل پیوسته و امنیت عمومی را هموار سازد. قدرت از زوایا و ابعاد گوناگون قابل تعریف است؛ قدرت سخت، قدرت نیمه سخت و قدرت نرم؛ مورگنتا، قدرت را به معنی توانایی انسان بر ذهن‌ها و اعمال دیگران در جهت تامین منافع خود تعریف می‌کند (عالم، ۱۳۹۳: ۸۹). در حوزه دانش سیاسی، بیش از حوزه دیگر می‌توان قدرت را تعریف کرد. قدرت از موضوعات محوری و شاید شالوده اصلی دانش و علم سیاست است (لوکس، ۱۳۹۰: ۲۰۷-۲۰۶). در هر صورت قدرت را متشکل از مجموعه‌ای از منابع و ابزارهای مختلف اعم از ابزارهای اجبارآمیز و

در عین حال ابزارهای غیراجبارآمیز تهدیدآمیز و خشن نظیر تطمیع، تشویق و ... می‌توان دانست که افراد و حکومت‌ها برای تحمیل اراده خود از آن‌ها بهره می‌برند (بشیریه، ۱۳۹۴: ۳۳). قدرت به معنای توانایی تأثیرگذاری بر رفتار دیگران به منظور به دست آوردن نتایج مطلوب و موردنظر است. روش‌های متعددی برای تحت تأثیر قرار دادن رفتار دیگران وجود دارد. با تهدید و قدرت می‌توان دیگران را به انجام کاری وادار کرد (قدرت تنبیهی)؛ با پاداش و وعده هم می‌توان دیگران را به انجام کاری وادار کرد (قدرت تشویقی)؛ با متقاعد کردن دیگران به همکاری و تعامل می‌توان دیگران را به سمت اهداف و انگیزه‌های خود جذب کرد (قدرت اقناعی)؛ در میان روش‌های ذکر شده، دو روش نخست به گونه‌ای از قدرت منطبق می‌شود که «قدرت سخت» نام دارد و روش سوم مربوط به شیوه جدیدی از قدرت است که جوزف نای از آن به قدرت نرم تعبیر نمود. آن‌چه نای از آن به عنوان قدرت نرم تعبیر می‌کند، در حقیقت شیوه غیرمستقیم نفوذ بر رفتار یا علائق سایر مجموعه‌های سیاسی برای دسترسی به نتایج مطلوب است؛ راهی که در آن از سیاست چماق (تهدیدها) و هویج (پاداش‌ها) خبری نیست. در قدرت نرم بیش از آن‌که دیگران به کاری مجبور شوند، به همکاری با دیگران به کار گرفته می‌شوند. همان‌طور که نای اشاره می‌کند؛ «هنگامی که سیاست‌های ما مشروع جلوه می‌نمایند، قدرت نرم ما افزایش یافته است» (۱۲: ۲۰۱۴: nye). قدرت در لایه‌های مختلف اجتماعی و زبانی ریشه دارد. با توجه به تعاریف فوق، قدرت از جنس نفوذ است و بر توانایی و واداشتن دیگران بر انجام کاری (قدرت ایجابی) یا انجام ندادن کاری (قدرت سلبی) دلالت دارد. بر این اساس قدرت از حیث منبع در دو شکل اصلی قابل تعریف است: اول، قدرت سخت؛ که بر اجبار و زور استوار است و به شکل زور تجلی می‌یابد (افتخاری، ۱۳۹۵: ۴۷). دوم، قدرت نرم؛ از نظر جوزف نای، قدرت نرم عبارت است از کسب مطلوب نتایج سیاسی از طریق جاذبه نه از طریق اجبار یا تطمیع (الماسی، ۱۳۹۸: ۱۵). به عبارتی از نگاه نای، قدرت نرم بر جذابیت و اقتناع استوار است و به شکل پذیرش تجلی می‌یابد. برخی دیگر نیز قدرت نرم را شکل دادن به علایق دیگران در جهت کسب منافع خود می‌دانند (حیدری، ۱۳۹۴: ۱۰). جوزف نای پس از پایان جنگ سرد معتقد بود؛ که ماهیت قدرت متحول شده است و از این رو قدرت نرم را در برابر قدرت سخت قرار داد. قدرت نرم شیوه جدیدی از اعمال قدرت در مقایسه با شیوه سنتی است (باقری، ۱۳۹۸: ۲۱۶). جوزف نای قدرت نرم را توانایی رسیدن به اهداف موردنظر از طریق جاذبه می‌داند، در مقابل

قدرت نرم، قدرت سخت قرار دارد، یعنی توانایی ایجاد زور و فشار از طریق اقتدار نظامی و قدرت اقتصادی می‌باشد. قدرت نرم دارای ویژگی‌های ذیل می‌باشند که عبارت‌اند از:

۱. قدرت نرم یک رابطه است. به تعبیرنای، قدرت رابطه‌ای میان فردی یا رابطه‌ای میان افراد در جوامع مختلف است.
۲. قدرت نرم بر ذهنیت افراد استوار است.
۳. قدرت نرم از جنس القاء و اقناع است.
۴. قدرت نرم امری غیرمحسوس است (عالم، ۱۳۹۳: ۹۱)
۵. قدرت نرم فراگیر و همه‌جانبه است.
۶. قدرت نرم ماهیت پویا و تحول‌پذیر دارد.

دیپلماسی عمومی

ارزش‌های سیاسی

منابع قدرت نرم

فعال‌سازی منابع قدرت نرم برای تأمین منافع ملی و حفظ تمامیت ارضی مسئله‌ای ضروری به شمار می‌رود که تمامی دولت‌ها در عرصه روابط بین‌الملل به نوعی نسبت به آن حساس می‌باشند (lee et al, ۲۰۱۵: ۱۹۳). با توجه به ویژگی‌های بالا می‌توان نوع نگاه و نگرش ویژه‌ای به انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ در ایران داشت.

جهاد تبیین

ترکیب دو واژه «جهاد» و «تبیین» در بیانات رهبر معظم انقلاب، به صورت توأمان به معنای تلاش جهت مقابله با اهداف دشمن، جهت غبار آلوده کردن ذهن جوانان و عموم مردم است، چراکه واژه «جهاد» عبارت است از مبارزه و تلاش و کوشش در راه پیشبرد هدفی که با درگیری با دشمن همراه است، بر این اساس هرتلاش و کوششی جهاد نخواهد بود. از شرایط اصلی جهاد، مقابله با حرکت خصمانه و غرض‌آلود دشمن است. واژه «تبیین» به معنای روشنگری، بیان منطقی، مستدل و دور از هیاهو و جنجال است. مساله تبیین و بیان حقیقت، از عمده اهداف انبیاء الهی بوده است، چراکه عدم شناخت حقیقت، عامل مهم گمراهی انسان است، به همین جهت بایستی حقیقت را آشکار کرده و گره‌های ذهنی را باز نمود. (حجه الاسلام و المسلمین ذو علم، ۱۴۰۱/۰۱/۱۵).

مقام معظم رهبری در طی سال‌های اخیر بارها تعبیر جهاد تبیین را به کار بردند؛ ضمن این‌که واژه تبیین هم بارها در بیانات ایشان و در مباحث متفکران انقلاب اسلامی مطرح شده است. تبیین به

معنای روشنگری و بیان حقیقت و واقعیت است. در حقیقت آنچه در تبیین مدنظر است، زدودن غبار بدفهمی، تحریف و کج‌فهمی از مفاهیم و معارف انقلاب اسلامی و هم‌چنین فهمیدن تحلیل‌های نادرست، غلط و مغرضانه از رویدادها و پیشگیری از تحریف و دریافت نادرست است؛ بنابراین، تبیین در جهت روشنگری است (بیانات رهبری در دیدار با بسیجیان، ۱۴۰۱/۰۹/۰۵).

در نتیجه تبیین گسترده و عمیق، انقلاب اسلامی به وقوع پیوسته بود. امام خمینی (ره) حقایق جامعه و اسلام و واقعیاتی را که در رژیم پهلوی اتفاق می‌افتاد، را مورد روشنگری قرار داد؛ بنابراین، تبیین مبنای تفکر انقلاب اسلامی و امتداد آن است؛ یعنی اگر بخواهیم جامعه در مسیر پیشرفت و تعالی حرکت کند، این حرکت بدون حضور مردم ممکن نیست. این‌که بعضی‌ها تعریف تبیین را تحریف کردند و به معنای پوشاندن حقایق یا توجیه اشتباهات به کار برده‌اند، برداشت کاملاً نادرستی است و باید این برداشت را اصلاح کرد. نکته مهم دیگر این‌که باید این مفهوم را در کنار سایر مفاهیمی که رهبر انقلاب بر روی آن تأکید دارند، تعریف کنیم.

صدور بیانیه «گام دوم» در سال ۹۷ مصادف با چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب به عنوان بزرگ‌ترین عرصه «جهان تبیین» قلمداد شد. نکاتی که ایشان از موضع دفاع از حق و افشای طراحی‌های پیچیده دشمنان انقلاب و اسلام مطرح می‌کنند، توسط رسانه‌های بیگانه تحریف و وارونه جلوه داده می‌شود (بیانات در دیدار با مردم قم، ۱۴۰۱/۱۰/۱۹).

دستاورد های انقلاب و کارآمدی نظام، ظرفیت‌های نظام و انقلاب، تاریخ معاصر و مشروطه، دشمنی‌های استکبار، خطر نفوذ، حفظ وحدت، اندیشه مقاومت، تکیه بر توان داخلی، سبک زندگی اسلامی، از جمله مواردی که در بیانات مقام معظم رهبری نیاز به تبیین و شبهه زدایی در سطح جامعه دارد.

۱. انقلاب اسلامی

انقلاب اسلامی سال ۱۹۷۹ یکی از بی‌نظیرترین انقلاب‌های بزرگ مردمی قرن بیستم در طول تاریخ انسانی بوده است که ابعاد ملی، منطقه‌ای و جهانی عظیمی را در برداشت. انقلاب اسلامی ایران را می‌توان در زمره انقلاب‌های بزرگ قلمداد کرد، چراکه دامنه تأثیرات آن و مفاهیم و ادبیاتی که وارد حوزه فکری و معرفتی کرد؛ در ادبیات سیاسی و فکری مسبوق به سابقه نبود، این انقلاب که از آن به عنوان «انقلاب به نام خدا» نیز تعبیر شده است، جهان آن روز را دچار شوک عجیبی کرد. وجه اشتراک دیدگاه‌های مختلف در چرایی وقوع و ماهیت انقلاب، اهمیت

فرهنگ، ایدئولوژی، مکتب و اندیشه دینی در تحولات سیاسی، اجتماعی و در حوزه عمومی است (Cottam, ۲۰۱۸: ۱۶۸). انقلاب اسلامی نقش زیادی در دگرگونی بسیاری از مفاهیم سیاسی و اجتماعی جامعه در حوزه قدرت نرم داشت. انقلاب اسلامی براساس مبانی و آموزه‌های دینی شکل گرفته بود و نقش به سزایی در تولید قدرت نرم در حوزه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی ایفا کرده است. انقلاب اسلامی مفاهیمی از نوع بقاء، دوام و فرهنگ‌پذیری را برای کلیه ملت‌های آزادی‌خواه به ارمغان آورد که آثار خود را در محیط منطقه‌ای و بین‌المللی منعکس کرده است و نشانه قدرت نرم را می‌توان در زیر ساخت‌های فرهنگی و ایدئولوژیک انقلاب اسلامی مورد بررسی قرار داد (متقی و رشاد، ۱۳۹۰: ۱۱۰).

۲. مولفه‌های قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران

۲-۱. معنویت‌گرایی

خدایم‌حوری عامل تقویت معنویت در ابعاد مختلف انقلاب اسلامی بوده و در یک فضای تازه و مبتنی بر معنویت دینی شکل گرفته است که آن را از دیگر انقلاب‌های جهان متمایز ساخته است. از پیامدهای معنویت‌گرایی در انقلاب اسلامی؛ آمیختگی آن با سیاست، تولید قدرت نرم در حوزه‌های فرهنگی، دینی و اجتماعی است (جعفری‌پناه و پوراحمدی، ۱۳۹۲: ۱۰۶). از دیدگاه میشل فوکو؛ معنویت‌گرایی را منحصر به انقلاب اسلامی می‌داند و صرفاً در انقلاب اسلامی بروز و ظهور پیدا کرد، زیرا که معنویت‌گرایی مذکور مبانی فکری سکولاریستی حاکم بر جهان را به چالش طلبیده و آن را کاملاً متمایز ساخته است. قدرت نرم نهفته در انقلاب، علاوه بر تولید ارزش‌های دینی و معنوی به ساختار شکنی آن در عرصه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی کمک شایانی کرده است (خرمشاد، ۱۳۹۸: ۲۱).

۲-۲. مهدویت و انتظار

انقلاب اسلامی در بستر فرهنگ و اندیشه‌های «تشیع» شکل گرفته و در درون ایدئولوژی دائمی مذهب تشیع، آموزه‌های مهدویت و ظهور منجی قرار گرفته است که شیعیان با اتکا و اعتقاد راستین به مفهوم انتظار در صدد ترویج و جهان‌گستری گفتمان مهدویت با بهره‌گیری از آموزه‌های الهی هستند. ایدئولوژی انقلاب اسلامی برگرفته از مبانی اعتقادی تشیع و اصول اعتقادی مهدویت پایه‌گذاری شده است و در واقع همین عامل است که موجب تمایز انقلاب اسلامی ایران از سایر انقلاب‌های جهان شده است (شجاعیان، ۱۳۹۲: ۷۴). مهدویت و انتظار از منابع

قدرت نرم و جهان شمول تشیع به شمار می‌رود. به عبارت دیگر، مذهب تشیع فرجامی بسیار روشن و آرمانی را برای جهان تصویر می‌کند و معتقد است که در پایان تاریخ با قیام سراسری مهدی موعود (عج) به عنوان آخرین بازمانده از نسل پیشوایان الهی، تمامی نظام‌های طاغوتی و الحادی سرنگون و یک دولت عدل الهی با حاکمیت امام معصوم تشکیل خواهد شد و به گسترش روزافزون قدرت انقلاب اسلامی منجر شده است (سعیدی و مقدم فر، ۱۳۹۳: ۱۱۶).

۲-۳. جهاد، ایثار و شهادت

جهاد، نوعی خاص از جنگ و نبرد مسلحانه است که از یکسو حالت تدافعی در مقابل تجاوز نظامی بیگانگان داشته و از سوی دیگر مطابق با هنجارهای دینی اسلام مورد پذیرش قرار گرفته است که دارای ارزش دینی و اجتماعی است. اعتقاد به جهاد به عنوان یکی از فروعات دین اسلام، روح شهادت‌طلبی را در پیروان این مکتب بیدار کرده است. رهبر معظم انقلاب در زمینه جهاد می‌فرماید؛ جهادی که جامعه اسلامی همیشه با آن مواجه است، «جهاد کبیر» است، زیرا جهاد اکبر به یک موضوع فراگیر در انقلاب اسلامی تبدیل شده است که مبارزه حق علیه باطل در سراسر مبانی ارزشی آن نهفته است و همه مسلمانان به این جهاد فراخوانده شده‌اند، در آن سوی دیگر جهاد اصغر که همیشگی نیست و در برخی مقاطع وجود ندارد، در اندیشه امام خمینی (ره) بیان شده است؛ تا شرک و کفر هست مبارزه وجود دارد و تا زمانی که مبارزه هست، ما هم هستیم (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۸/۰۳/۰۷). آرزوی شهادت در راه ارزش‌های الهی، ناب‌ترین درسی است که رهروان و شیعیان امام حسین (ع) از آن حضرت فرا می‌گیرند. قدرت نرم انقلاب اسلامی به عنوان خصیصه برتر در درون خود، به ایثار و شهادت رنگ و بوی واقعی بخشیده است، چراکه قدرت نرم نهفته در انقلاب اسلامی در جایگاه بالاتری نسبت به قدرت سخت قرار گرفته است (دهشیری، ۱۳۹۴: ۱۶۱). پیروان و معتقدین به فرهنگ ایثار و شهادت همواره مشتاق به از خود گذشتگی و ایثار جان و مال خود هستند و کشته شدن در راه خدا را با هدف کسب سعادت اخروی جستجو می‌کنند (سعیدی و مقدم فر، ۱۳۹۳: ۱۱۶).

۲-۴. انسجام سیاسی - اجتماعی امت اسلامی

قرآن مجید از تفرقه، اختلاف و دو دستگی به گودال آتش جنگ یاد کرده است و در مقابل آن وحدت و یک دستگی خطر فروافتادن در چنین گودالی را برطرف می‌سازد: آیه ۱۰۳ سوره آل

عمران» بر لبه پرتگاهی از آتش بودید که خداوند شما را از آتش نجات داد» (طباطبایی، ۱۳۹۳: ۳۷۱). در دین اسلام به کرات به مسئله وحدت و اتحاد از منظری اجتماعی نگریسته شده است و بر اهمیت آن میان انسان‌ها تأکید گردیده است. اتحاد و انسجام امت‌های مسلمان با بهره‌گیری از انقلاب اسلامی در سایه وحدت عقیده باثبات‌ترین و محکم‌ترین نوع انسجام است که منجر به شکل‌گیری قدرت نرم انقلاب با استفاده از عنصر وحدت و همگرایی در میان امت‌های مسلمان شده است. پس از طرح مختصر مبانی و منابع قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران، ضرورت دارد سطوح قدرت نرم نیز تبیین و بیان گردد.

۳. سطوح قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران

برای آن که بتوان تحلیل جامعی از قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران ارائه کرد، سطوح آن را باید مشخص کرد. قدرت نرم انقلاب اسلامی در سه سطح مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است.

۳-۱. سطح ملی

قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران در سطح ملی بر عناصری چون ولایت فقیه و رهبری فرهمند و مقتدر، وحدت و اعتماد ملی، مشروعیت سیاسی و اجتماعی، روحیه شهادت طلبی و از خودگذشتگی، جنبش نرم افزاری و ... استوار است (موسوی و کلانتری، ۱۳۹۰؛ شعبانی سارویی، ۱۳۹۲: ۸۵). آموزه‌های انقلاب اسلامی در سطح داخلی با تأثیرپذیری از جهاد تبیین بر جامعه ایران تأثیرات بی‌ظیرری از جمله: محوریت استکبارستیزی ایران در میان کشورهای مسلمان، وحدت ملی در میان اقوام ایرانی، برگشت‌پذیری به هویت اسلامی با بهره‌گیری از مبانی اعتقادی اسلام، رشد روحیه انقلابی‌گری و معنویت و عقلانیت در میان اقشار و آحاد مردم و استقلال خواهی و عزت طلبی ملی گذاشته است (دهقانی فیروز آبادی، ۱۳۹۳: ۲۰۰). در واقع هدف اصلی انقلاب اسلامی تحقق و احیای دوباره اسلام در جامعه ایران و احیای فرهنگ معنوی اسلام با عنایت به شناخت و تبیین حربه‌های ضربه دشمنان اسلام بود و بسیاری از تحولات اجتماعی در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، اخلاقی در ایران بعد انقلاب اسلامی متأثر از کشش‌های ایدئولوژیکی انقلاب اسلامی و اسلام خواهی مردم بود که تحت تأثیر تربیت دینی مردم متأثر از انقلاب اسلامی در دهه‌های اخیر شکل گرفته بود. انقلاب اسلامی ایران حاصل تحولی عظیم در ایدئولوژی انقلاب اسلامی در داخل جامعه ایران بود که توسط معمار کبیر

انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی(ره) مورد توجه و اعمال نظر قرار گرفت(آل طاه‌ها و صفری، ۱۳۹۴: ۱۰). پذیرش ارزش‌های ماهوی انقلاب اسلامی و بالفعل رساندن استعدادها و پتانسیل‌های درونی مردمی با بهره‌گیری از رویکرد قدرت نرم، باعث شد قدرت در سطح نخبگان و آحاد جامعه با همراهی عوامل نظام سیاسی صورت پذیرد.

۲-۳. سطح منطقه‌ای

قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران در سطح منطقه‌ای بر مواردی چون رشد و ارتقای بیداری اسلامی در میان ملت‌های منطقه، احیای هویت اسلامی در بین مسلمانان منطقه، بازسازی تمدن اسلامی و احیای تاریخ تمدن و هویت فرهنگی، تاریخی و اسلامی، مقبولیت و محبوبیت انقلاب اسلامی در سطح منطقه، محوریت ثبات و انسجام بخشی منطقه‌ای، ارتقای موقعیت ژئواستراتژیک ایران در منطقه، الگوی مقاومت ایران اسلامی، شکست طرح‌های استکباری در منطقه، تقویت دیپلماسی عمومی و دیپلماسی فرهنگی در منطقه و شناساندن چهره واقعی دشمنان اسلام و انقلاب بر مبنای شاخص‌های جهاد تبیین استوار است(فوزی، ۱۳۹۴: ۱۷). میزان تاثیرگذاری انقلاب اسلامی بر همه جوامع اسلامی یکسان و یکنواخت نبوده، بلکه با توجه به اوضاع خاص هر منطقه و نیز قرابت‌های فکری، فرهنگی و جغرافیایی، درجه تاثیرگذاری آن متفاوت و متغیر بوده است و هر اندازه که ملت ایران در نیل به اهداف انقلابی خود با ملت‌های دیگر وجه اشتراک داشته‌اند، به همان نسبت استقبال از این انقلاب گسترده‌تر بوده است(شعبانی سارویی، ۱۳۹۲: ۸۵). انقلاب اسلامی ایران با توجه به حامیان و طرفدارانی که دارد، تاثیرات گسترده‌ای با بهره‌گیری از روشنگری تبیینی را در آن سوی مرزهای خود بر ملت‌های منطقه گذاشته است و به عنوان یک عامل محرک نقش موثری در تحولات منطقه غرب آسیا و خاورمیانه گذاشته است. انقلاب اسلامی در ایران به دلیل جذابیت شعارها، اهداف، روش‌ها، محتوا، نتایج و سابقه مشترک دینی و تاریخی و شرایط محیط منطقه‌ای و بین‌المللی، پدیده‌ای تاثیرگذار در جهان اسلام به شمار می‌آید. در مجموع، تاثیر انقلاب بر سایر تحولات منطقه و گرایش‌ات عمومی مردمان سرزمین‌های مختلف برحسب ارزش‌ها و الگوهای دینی و فرهنگی متفاوت و متغیر بوده است و منطقه را از لوٹ وجود مداخلات خارجی پاک کرده است(امرائی، ۱۳۹۳: ۲۵۸). بیداری ملت‌های منطقه با بهره‌گیری از رویکرد تبیینی انقلاب اسلامی به عاملی تاثیرگذار در تحولات منطقه خاورمیانه و غرب آسیا در چند سال اخیر شده است که انقلاب

اسلامی را به یک الگو و مدل تبیینی در عرصه بین‌الملل تبدیل کرده است.

۳-۳. سطح بین‌المللی

مواردی هم‌چون، به چالش کشیدن هژمونی و استیلای فرهنگی، سیاسی غرب، گشایش جبهه ثالث در نظام بین‌المللی با محوریت انقلاب اسلامی براساس اصل نه شرقی و نه غربی، شکل‌گیری مقاومت جهانی در برابر استکبار و صهیونیسم جهانی، جهانی شدن مبارزه با رژیم صهیونیستی، تقویت گفتمان نفی سلطه و عدالت خواهی، رشد گفتمان معنوی و دینی، ارتقای فرهنگ جهاد و شهادت و منجی طلبی، ترویج روحیه استقلال طلبی در میان مستضعفان جهان، بر هم زدن معادلات قدرت‌های سیاسی - امنیتی قدرت‌های بزرگ، تأثیرگذاری بر تحولات و معادلات بین‌المللی، ارتقای توانمندی رسانه‌ای اشاره کرد(خانی، ۱۳۹۹). برخی از ارزش‌هایی هم‌چون: استقلال، آزادی، عدالت، حق تعیین سرنوشت، همبستگی و اتحاد مستضعفان، بیداری مسلمانان، حقانیت ملت‌های محروم، حق طلبی، همکاری، همیاری و از طرف دیگر مبارزه علیه قدرت طلبی، غارت‌گری، زورگویی، انحصارطلبی، تجاوز، امپریالیسم، استعمار، جهالت، تفرقه و اختلاف، انقلاب اسلامی را در مقابل سلطه جویی نظام بین‌الملل قرار داده است و انقلاب اسلامی ایران تلاش کرده با بهره‌گیری و طرح مولفه‌های قدرت نرم، افکار عمومی ملت‌های محروم و مستضعف جهان سوم را جهت تغییر و تحول نظام بین‌الملل تحت تأثیر قرار دهد و ارزش‌های مطرح شده را از طریق تبلیغ و الگودهی تبدیل به هنجارهای عمومی در سطح عرصه روابط بین‌الملل سازد(مجرد، ۱۳۹۶: ۱۱۱).

۴. جهاد تبیین و قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران

۴-۱. جذاب سازی فرهنگ اسلامی

آنچه انقلاب ایران را از سایر انقلاب‌ها متمایز ساخته است، بُعد تبیین‌گری آن در همه سطوح است که به دنبال آن جنبه‌های فرهنگی و نرم افزارانه انقلاب را برجسته‌تر و جذاب‌تر کرده است. وقوع چنین انقلابی با داعیه مذهبی و دینی که قدرت بسیج همگانی را داشته است و توانسته اذهان و افکار ملت‌های اسلامی را به دنبال خود بکشد، برگرفته از مبناهای تبیینی و اعتقادی است که زمینه وقوع انقلاب را فراهم آورده است. شاخص‌های تبیینی در وقوع انقلاب به روند آن سرعت بخشید و مردم به عنوان حامیان و مشتاقان واقعی انقلاب با عنایت به جوانب و زوایای درونی و محتوایی در بطن انقلاب اسلامی شروع به جهاد تبیین جهت شکل‌گیری

انقلاب در زمینه‌های متعددی کردند، چون که بر مبنای اصل ارزش‌های اسلامی چنین تبیینی برای تغییر و تحول انقلابی مصداق جهاد در راه خدا است (محمدی سیرت، ۱۴۰۰). انقلاب اسلامی هم نتیجه تبیین گسترده و عمیق بود که در جامعه شکل گرفت. تبیین مبنای تفکر انقلاب اسلامی و امتداد آن است؛ در واقع انقلاب اسلامی با تبیین جهادگونه باعث جذابیت و پویایی فرهنگ ناب اسلامی که برگرفته از آموزه‌های الهی است، قادر شد چشم ملت‌های مسلمان را به تحولات داخلی و بین‌المللی باز کند و این منجر به بسیج عمومی ناشی از انقلاب اسلامی در اقصی نقاط منطقه غرب آسیا شد (اسپوزیتو، ۱۳۹۶: ۲۱). انقلاب اسلامی به جذابیت و تنوعات فرهنگی در جهان اسلام شکل و قالب دیگری داده است که ملت‌های مسلمان در کنار تنوع فرهنگی، قومی، ملی و مذهبی به جهانی کردن فرهنگ اسلامی کمک می‌کنند و این مدل از شناخت و اندیشه-های دینی مسلمانان که خود را وامدار قدرت نرم انقلاب اسلامی می‌دانند، به مقوله جهاد تبیین برجستگی موثری بخشیده است.

۴-۲. تقویت وفاق ملی

گفتمان جهاد تبیین به عنوان نقطه آغازین و جلوه‌ای از اجتماع عظیم وحدت جهان اسلام به شمار می‌رود. جهاد تبیین در تداوم آرمان بلند انقلاب اسلامی که وفاق جهان اسلام را وجه همت خویش قرار داده، به تقویت سرمایه اجتماعی انقلاب کمک شایانی کرده است. انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از اعتماد ملی به عنوان یک سرمایه اجتماعی توانست به تعمیق وحدت و همبستگی ملی و تجمیع کلیه اقدار و گروه‌های ملی و مذهبی کشور همت‌گمارد و با بهره‌گیری از مشارکت عمومی، وحدت میان ملت با نظام را در جامعه گسترش دهد، به این تربیت با عنایت به حسن توجه به جهاد تبیین، شاخص وفاق اجتماعی به عنوان مظهر قدرت نرم، انقلاب اسلامی را در برابر چالش‌ها و توطئه‌های گوناگون توانمند ساخته است (دهشیری، ۱۳۹۰: ۳۵). نقش عوامل وحدت‌زا و هویت‌بخش در انقلاب اسلامی متأثر از آموزه‌ها و انگاره‌های دینی و ارزشی بود، در این راستا نشانگان روشنگری و بیدارسازی افکار و عقاید ملی - مذهبی در پی ریزی بنیادهای عقیدتی - ارزشی انقلاب اسلامی نقش بی‌ظنیری ایفاء کرده است که این نشان از جایگاه ممتاز جهاد تبیین به عنوان وزنه‌تقیل در قدرت نرم انقلاب اسلامی دارد (داوود، اسلامی و داوند، ۱۳۹۷: ۸۴). با توجه به این‌که انقلاب اسلامی در هم‌گرایی و وحدت بخشی بین ملت‌ها در سطوح مختلف تاثیرگذاری موفق داشته است، بنابراین گفتمان جهاد

تبیین منشاء اصلی قدرت نرم انقلاب اسلامی در وفاق بین ملت‌ها در مقاطع مختلف تاریخی بوده است که می‌توان به بیداری اسلامی و شکل‌گیری و گسترش اعتراضات و جنبش‌های مردمی در خاورمیانه و غرب آسیا از جمله: لیبی، عراق، یمن، سودان و لبنان اشاره کرد.

۳-۴. تقویت انگاره عدالت خواهی

عدالت گستری و استقرار نظم مطلوب از آرمان‌های اصلی وقوع انقلاب اسلامی است، که این مقوله در سطح نظام بین‌المللی دارای دو بعد ایجابی و سلبی است. وجه سلبی آن متضمن و مستلزم شالوده شکنی نظم بین‌المللی است. وجه ایجابی آن نیز تبیین و ترویج و تثبیت نظم عادلانه اسلامی و فراهم ساختن لوازم آن در نظام جهانی است. انقلاب اسلامی با وجود بی‌عدالتی‌های گوناگون ناشی از وجود حکومت سابق (پهلوی) در ایران و وقوف جامعه به این مهم و مبانی نهفته در انقلاب اسلامی به جای رابطه قدرت که خود عامل بی‌عدالتی است، گفتمان عدالت محور به عنوان عنصر اصلی قدرت نرم انقلاب اسلامی در تبیین و تنویر افکار عمومی، جایگزین مناسبی برای بی‌عدالتی موجود در عرصه بین‌المللی است (دولت یار، ۱۳۹۹). مقام معظم رهبری نیز، فساد و قدرت طلبی، فقدان اخلاق و معنویت، استعمار سایر ملت‌ها، تبعیض نژادی، سلطه رسانه‌ای قدرت‌های استکباری، اعمال زور با ابزار علم و... را از شاخصه‌های بی‌عدالتی در جهان می‌داند که رخدادهای انقلاب اسلامی با بیدار کردن ملت‌های عدالت‌خواه از طریق تبیین جهادگونه، قادر شد معنای تازه‌ای از عدالت اسلامی در سطح روابط بین‌الملل به نمایش بگذارد (صادقی، ۱۳۹۸: ۵۲۸-۵۱۴). امروزه قدرت نرم انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از تبلیغ و تبیین ارزش‌های اسلامی در عرصه بین‌الملل، توانسته است در مقابل نماد بی‌عدالتی که می‌تواند در رفتار شورای امنیت سازمان ملل متحد و سلطه‌گری آمریکا و اسرائیل به وضوح مشاهده کرد بازتاب پیدا کند (مولانا، ۱۳۹۲: ۱۳). جهاد تبیین الگوی ممتازی از روشنگری و تبیین‌گری را در جهت گسترش عدالت اسلامی با الگوگیری از قدرت نرم انقلاب اسلامی که عدالت اسلامی را عدالت جهانی می‌داند، به عنوان شاخص موفقیت در تولید قدرت نرم انقلاب اسلامی به خوبی ایفای نقش کرده است.

۴-۴. تعالی گفتمان اسلام سیاسی

گفتمان سیاسی شیعه با استفاده از ابزار تبیین، تبلیغ و اجتهاد توانسته چالش‌های اساسی پیش روی انقلاب اسلامی که ناشی از ادامه روند تنازع و برخورد «سنت و مدرنیته» است، پاسخ‌های

مناسبتی پیدا کند و به یک مدل اساسی جهت جهانی کردن ارزش‌های اسلام با استفاده از جهاد تبیین تبدیل شود (کمالی اردکانی، ۱۳۹۷: ۹۵-۹۴). جهاد تبیین ضمن تقویت گفت‌وگو انقلاب اسلامی که کارآیی مدل حکومت اسلامی را در مسائل سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و دنیوی نشان می‌دهد، به شیعیان اجازه داده است که برای اولین بار در سایه انقلاب اسلامی ظرفیت‌های پنهان و بلااستفاده فقهی، کلامی، تبیینی و تفسیری خود را آشکار کنند. در واقع، جهاد تبیین بخشی از گفت‌وگو سیاسی شیعه را در سایه مردم‌سالاری دینی به عنوان قدرت نرم نشان می‌دهد. در واقع باید گفت که عنصر انتظار و مهدویت از اصولی است که همواره در محتوای انقلاب اسلامی حاضر بوده است. مهدویت به عنوان سرمایه معنوی به فرهنگ شیعه این امکان را داده است تا با تلاش فراوان همراه با صبر و بصیرت به فتح قله‌ها و دستیابی به آرمان‌ها حرکت کند. جهاد تبیین عناصر قدرت شیعی را که پایه قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران است را تقویت کرده و آن را پویا نموده است (رستمی، ۱۳۹۴: ۱۵۴-۱۵۲). با بهره‌گیری از ضرورت‌های اخلاقی و دینی جهاد تبیین؛ مولفه‌های قدرت نرم انقلاب اسلامی گسترده‌تر، جهان‌شمول‌گراتر، فرامتنی‌تر خواهد شد، که این موضوع به استحکام و ماندگاری پایه‌های ارزشی و دینی انقلاب اسلامی کمک شایانی خواهد کرد.

نتیجه‌گیری

جهاد تبیین برطبق بیانات مقام معظم رهبری در طی سال‌های اخیر به عنوان یک مسئله امیدبخش و وحدت‌آفرین توانسته در حوزه‌های گوناگون فکری در میان اقشار مختلف جامعه را به یکدیگر پیوند داده و بخش زیادی از تحریف‌هایی که در اثر جهل و نفوذ فکری دشمن به وجود آمده است، را با تبیین سازی و شناخت ماهیت دشمن از میان بردارد، چراکه این مهم با توجه به محتوای نوشتار حاضر ریشه در سیره فردی، اجتماعی و سیاسی تمام انبیاء و اولیاء الهی دارد. به بیان دیگر، براساس آیات قرآنی؛ وظایف همه انبیاء مبارزه با جهل و نادانی و آشنا کردن بشر با حقایق خلقت و قرار دادن آن‌ها در راه کمال و عبودیت بوده است و این هدف مهم همواره با مخالفت‌های دشمنان در همه مقاطع تاریخی رو به رو بوده است. گفت‌وگو «جهاد تبیین» در طی سال‌های اخیر در بیانات مقام معظم رهبری به عنوان یک فریضه‌ی قطعی و فوری در جهت مقابله با تحریف‌های به وجود آمده توسط دشمن طرح و راهکارهای عملیاتی آن پی‌ریزی شد.

جهاد تبیین مبنای تبیینی و زمینه پیدایش انقلاب اسلامی را ضرورت بخشید و عامل موثری در جهت وقوع انقلاب اسلامی قلمداد شد و به تبع آن سایر مولفه‌های قدرت نرم انقلاب اسلامی که شامل: معنویت گرایی، عدالت خواهی، وفاق ملی، انسجام سیاسی - اجتماعی امت اسلامی است، در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی را به صورت عینی تحقق بخشید و الگویی جهت نهادینه سازی فرهنگ ناب شیعی در درون خود شد. با سیر پژوهشی صورت گرفته در مورد مقوله جهاد تبیین، استدلالات و قرئین نشان داد می‌دهد که جهاد تبیین نقش موثری در تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی در تعالی گفتمان اسلام سیاسی، تقویت عدالت خواهی، تقویت وفاق ملی و جذاب سازی فرهنگ اسلامی در طول عمر انقلاب اسلامی ایفاء نموده است.

فهرست منابع

۱. متقی، ابراهیم؛ رشاد، افسانه (۱۳۹۰). «نقش قدرت نرم در گسترش بیداری اسلامی خاورمیانه»، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال نهم، شماره ۳۳، تابستان.
۲. جعفری پناه، مهدی؛ پوراحمدی، حسین (۱۳۹۲). «قدرت نرم از دیدگاه اسلام و کاربرد مولفه‌های آن در جمهوری اسلامی ایران»، دو فصلنامه مطالعات قدرت نرم، سال سوم، شماره ۸، صص ۹۷-۱۱۳.
۳. خرمشاد، محمد باقر (۱۳۹۸). «فوکو و انقلاب اسلامی ایران»، معنویت گرایی در سیاست، پژوهشنامه متین، شماره ۱، تابستان.
۴. سعیدی، روح‌الامینی؛ مقدم‌فر، حمیدرضا (۱۳۹۳). «منابع قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران»، دو فصلنامه مطالعات قدرت نرم، سال چهارم، شماره ۱۱، صص ۱۰۷-۱۲۶.
۵. شجاعیان، محمد (۱۳۹۲). انقلاب اسلامی و رهیافت فرهنگی، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
۶. آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۸/۰۷/۰۳، قابل دریافت در: <https://khl.ink/f/۴۲۶۷۴>
۷. طباطبایی، سیدمحمدحسین (۱۳۹۳). المیزان فی تفسیر القرآن، چاپ سوم، قم: انتشارات اسلامی، ج ۳.
۸. موسوی، سید محمد؛ کلانتری، مونا (۱۳۹۰). «راهکارهای تقویت هویت اسلامی و ملی دانشجویان از دیدگاه حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری»، مطالعات قدرت نرم، سال دوم، شماره ۵، صص ۷۱-۹۴.
۹. شعبانی سارویی، رمضان (۱۳۹۲). «قدرت نرم و هویت فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران»، دو فصلنامه مطالعات قدرت نرم، سال سوم، شماره ۹، صص ۷۹-۹۸.
۱۰. خانی، م (۱۳۹۹). (ر. انصاری بارده، مصاحبه کننده).

۱۱. دهشیری، محمدرضا (۱۳۹۴). بیداری اسلامی و شکل‌گیری هندسه جدید خاورمیانه، مطالعات سیاسی جهان اسلام، سال ۵، شماره ۴، صص ۱۸۰-۱۵۷.
۱۲. محمدی سیرت، ح (۱۴۰۰). (ر. انصاری بارده، مصاحبه کننده).
۱۳. دولت یار، م (۱۳۹۹). (ر. انصاری بارده، مصاحبه کننده).
۱۴. عالم، عبدالرحمان (۱۳۹۳). بنیادهای علم سیاست، تهران: نشرنی.
۱۵. الماسی، محمدحسین (۱۳۹۸). ماهیت و عناصر قدرت نرم، تهران: نشرساقی.
۱۶. نای، جوزف (۱۳۹۴). قدرت نرم ابزارهای موفقیت در سیاست بین‌الملل، ترجمه سید محسن روحانی و مهدی ذوالفقاری، تهران: امام صادق (ع).
۱۷. حیدری، نصرت‌الله (۱۳۹۴). «نقش دانشگاه در توسعه و تولید قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران»، کرمانشاه، مجموعه مقالات همایش ملی جنگ نرم، مهری، گردآورنده محمدجواد، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، صص ۱۵۴-۱۲۹.
۱۸. باقری، شهلا (۱۳۹۸). «راهپیمایی اربعین حسینی و دلالت‌های گفتمانی آن در ظرفیت بخشی تمدنی»، سومین همایش زیارت اربعین، دانشگاه امام صادق (ع).
۱۹. لوکس، استیون (۱۳۹۰). قدرت: فرانسائی یا شر شیطانی، ترجمه فرهنگ رجایی، تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
۲۰. بشیریه، حسین (۱۳۹۴). آموزش دانش سیاسی، تهران، نشر نگاه معاصر.
۲۱. افتخاری (۱۳۹۵). «برتری قدرت نرم، بازخوانی نظریه جهاد در قران کریم» در کتاب قدرت نرم، امنیت نرم، تهران، انتشارات امام صادق (ع).
۲۲. امرائی، حمزه (۱۳۹۳). انقلاب اسلامی ایران و جنبش‌های اسلامی معاصر، تهران؛ مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۲۵۸.
۲۳. آل طاهها، سیدحسین؛ صفری، غلامعلی (۱۳۹۴). بررسی عناصر هویتی انقلاب اسلامی ایران، دومین کنگره بین‌المللی تفکر و پژوهش دینی.
۲۴. مجرد، محسن (۱۳۹۶). «تاثیر انقلاب اسلامی بر سیاست بین‌الملل، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
۲۵. داوود، محمد؛ اسلامی، محسن؛ داوند، حجت (۱۳۹۷). «تاثیر انقلاب اسلامی بر هندسه قدرت مقاومت اسلامی در غرب آسیا»، مطالعات سیاسی جهان اسلام، دوره ۷، شماره ۱، صص ۷۹.
۲۶. اسپوزیتو، جان (۱۳۹۶). انقلاب ایران و تامل جهان آن، ترمه محسن مدیر خانه چی، تهران: نشرچاپ.
۲۷. رستمی، فرزاد (۱۳۹۴). امنیت هستی‌شناختی و استمرار مناقشه هسته‌ای ایران و غرب،

- فصلنامه علمی پژوهشی سیاست جهانی، دوره ۴، شماره ۱، ۱۶۶-۱۳۵.
۲۸. مولانا، سید حمید (۱۳۹۲). مقدمه‌ای بر عدل و صلح، تهران: نشر جمهور.
۲۹. صادقی، زهرا (۱۳۹۸). «تبیین دومفهوم صلح و عدالت و جایگاه آن در سیاست خارجی دولت نهم»، مجله راهبرد یاس، شماره ۱۷،
۳۰. کمالی اردکانی، علی اکبر (۱۳۹۷). انقلاب اسلامی ایران و تعالی گفتمان سیاسی شیعه، گفتارهایی درباره انقلاب اسلامی ایران به کوشش جلال درخشه، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
۳۱. دهشیری، محمدرضا (۱۳۹۰). «حکمت اسلامی، رویکرد تمدنی به دیپلماسی فرهنگی»، مجله روابط فرهنگی، شماره ۳، صص ۳۹-۳۰.
۳۲. حجه الاسلام و المسلمین ذوعلم، ۱۴۰۱/۰۱/۱۵، جهاد تبیین؛ مقدمه‌ای برای اصلاح، تحول و مطالبه؛ قابل دریافت در: <https://khl.ink/f/۴۹۹۸۲>
۳۳. خامنه‌ای، سید علی، ۱۴۰۱/۰۹/۰۵، در دیدار با بسیجیان: قابل دریافت در: <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=۲۶۰۰۰#۱۱۷۴۸۶>
۳۴. خامنه‌ای، سید علی، ۱۴۰۱/۱۰/۱۹، بیانات در دیدار با مردم قم: قابل دریافت در: <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=۲۶۰۰۰#۱۱۹۶۱۶>
۳۵. دهقانی فیروزآبادی، سید جلال و فیروزه راد فر. (۱۳۹۳)، الگوهای صدور انقلاب، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
۳۶. فوزی، یحیی (۱۳۹۴) اندیشه سیاسی امام خمینی، تهران: نشر معارف.
- Lee, D. Sharp, V. J. & Konety, B. R (۲۰۱۵). Use of bipolar power source for transurethral resection of bladder tumor in patient with implanted pacemaker. *Urology*, ۶۶(۱), ۱۹۴.
 - Cottam, Richaerd. W (۲۰۱۸). "Inside Revolutionary Iran", *The Middle East Journal*, no ۴۳ (spring).
 - Nye, Joseph (۲۰۱۴). "Soft Power: The Means to Success in World Politics", New York: Public Affairs.